

2009 Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı:25, s.8-26

ANKARA’NIN FARKLI SOSYO EKONOMİK BÖLGELERİNDE YAŞAYAN AİLE BİREYLERİNİN AİLE İLİŞKİLERİNİ ALGILAMA DURUMLARI

Hatice BEKİR ŞİMŞEK¹

ÖZET

Bu araştırma anne babaların aile ilişkilerini nasıl algıladıklarını inceleyerek aile ilişkilerini algılamada anne babaların görüşlerini tespit etmek, aile ilişkilerini algılamada anne babanın sosyoekonomik durumu, yaş ve öğrenim durumlarının etkili olup olmadığını ortaya çıkarmak amacı ile tesadüfi yöntem ile belirlenen ilköğretim okullarının birinci sınıfına devam eden düşük sosyoekonomik düzeyde 65, orta sosyoekonomik düzeyde 130, yüksek sosyoekonomik düzeyde 65 olmak üzere toplam 260 ebeveyn üzerinde yürütülmüştür.

Araştırma da veri toplamak amacıyla kişisel bilgi sorularını içeren bir anket formu ve ailenin işlevlerini hangi konularda yerine getirebildiğini belirleyen ve sorun alanlarını ortaya çıkaran bir ölçüm aracı olan Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS (Statistical English Packet For Social Science) kullanılmıştır.

Araştırma sonunda iletişim, davranış kontrolü ve genel işlevler ADÖ alt ölçek puanları ailelerin sosyoekonomik durumuna göre, yüksek sosyoekonomik düzey lehine, duygusal tepki verebilme ADÖ alt ölçek puanları ise orta ve yüksek sosyoekonomik düzey lehine anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0.01$).

Anahtar Kelimeler: Aile, Aile İlişkileri, Aile İşlevleri, Aile İlişkilerini Algılama, Sosyoekonomik Bölge

THE SITATUS OF PERCEPTION OF FAMILIAL RELATIONS BY FAMILY MEMBERS LIVING IN DIFFERENT SOCIO ECONOMICAL REGIONS OF ANKARA

ABSTRACT

This research was conducted on 260 parents of first grade primary school students 65 of whom were within the lowest socio-economical level, 130 of whom were within the middle socio-economical level, 65 of whom were within the high socio-economical level selected by coincidental method with the aim of determining the parents’ opinion in perceiving familial relations and of discovering whether parents’ socio-economical levels, ages and educational backgrounds have any influence or not after examining how parents perceive familial relations.

In the research, a questionnaire including personal information questions to collect data and Family Evaluation Scale (FES) which is an evaluation tool that determines in which subjects the family can fulfill their function and that reveals problematic fields were used. In the statistical analysis of the collected data, SPSS (Statistical English Packet For Social Science) was used.

In compliance with the research results, communication, behaviour control and general functions ADÖ sub-scale points show meaningful differences according to the familial

¹ Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Aile ve Tüketici Bilimleri Eğitimi Bölümü, 06370, Ankara, shatice@gazi.edu.tr

socio-economic level and in favor of high socio-economic level. To be able to give emotional reactions ADÖ sub-scale points show meaningful differences in favor of middle and high socio economic-level ($p<0.01$).

Keywords: Family, Familial Relations, Familial Functions, Perceiving Familial Relations, Socio-Economical Region

1. GİRİŞ

Toplumsal değişim süreci içinde bulunan toplumda bu değişmeye ayak uydurmak zorunda olan kurumlardan en önemlisi ailedir. Aile toplumda meydana gelebilecek sosyal, psikolojik, ekonomik olan tüm durumlardan etkilenir. Etkilenme sonucu ailenin yapısında birtakım değişiklikler olmasına karşın, kendine özgü olan ve devamlılığını koruyan önemli işlevleri vardır. Ailenin en önemli işlevleri arasında nesli devam ettirme, çocuğun bakımı, eğitim ve sosyalleştirilmesi görevleri gelmektedir. Bunların yanında koruyuculuk, çocuğa güven duygusu kazandırma ve topluma uyumlu bir kişilik geliştirme görevleri de ön plandadır. Çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişiminin bütünüyle sağlanması ailenin çok önemli görevlerindedir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye anayasasında da aileye yer verilmiş ve toplumun temelini oluşturduğu belirtilmiştir. Ayrıca kanunlarla ailelere birçok görevler verilmiş, çocuğun korunması ve yetiştirilmesinde anne-babaya büyük sorumluluk yüklenmiştir. Kanunlarla verilen bu görev ve sorumlulukları yerine getirebilmek ve sağlıklı bireyler yetiştirebilmek için de anne babaların davranışlarına çok dikkat etmeleri gerekmektedir (Papalia, 1993: 238, 454; Büyükkaragöz, 1995: 113; Erkan, 1993: 6; Çiftçi, 1991: 20). Anne-babaların kendi rollerini nasıl algıladığı ve bu rollere bağlı değerler sosyalleşme sürecinin önemli yönlerini oluşturmaktadır. Bireye ait sorunlu süreçler aileyi harekete geçirdiğinde, sağlıklı işlev gören bir aile, bu yeni duruma uygun rol ve kural değişikliklerini sağlayarak sorunla başa çıkabilmektedir (Beavers 1982: 45; Epstein ve ark. 1993: 138). İşlevsel olmayan bir aile sorun ve çatışmaları tolere edememekte, aile bireylerinin yardım isteklerini reddetmekte, bunun sonucunda da aile içinde var olan sorunlar farklı biçimde sürmektedir. İşlevsel olmayan aile yeni durumlara bağlı olarak rollerde ortaya çıkan değişimler konusunda yeterli esnekliğe sahip değildir.

Becvar ve Becvar (1982: 33-34), ailenin tıpkı kişilerin geçirdiği gelişim aşamaları gibi belli aşamalardan geçtiğini belirtmektedir. Aile üyeleri farklı aşamalarda farklı rol ve görevlere sahip olup o aşamaya özgü aile sorunları ile de karşılaşabilir. Bu da aile işlevlerini etkilemektedir. Genel olarak bakıldığında, aile işlevlerinde aile içi iletişime, karşılıklı saygı ve işbirliğine büyük önem verilmektedir. Aile içi ilişkiler yapısı, ailenin işlevlerini sağlıklı bir biçimde yerine getirip getirememesinde önemli bir belirleyicidir (Bulut, 1990: 6-8). Aileye her çocuk katıldığında çocuk aileyi değiştirir ve ailenin üyeleri arasındaki ilişkiler de değişir. Biçim ve işleyişi ne olursa olsun, toplumdaki her birey bir ailede dünyaya gelir. Her birey, ilk toplumsal ilişkilerini aile içinde öğrenir.

Aile içindeki ilişkiler katılaşmış rollere dayalı ise, kişisel özelliği olmayan, belirli kategoriler içinde dünyayı gören "kalıplaşmış benlik yapıları" olan bireyler yetişir. Aile içindeki ilişkiler kalıplaşmamış ve duruma göre değişebilen esnek rollere dayalı ise, iç dünyası daha zengin, dünyayı çok boyutlu görebilen, hoşgörülü bireyler yetişir (Güngör, 1995: 5).

Aileyi oluşturan bireyler arasındaki ilişkiler çok önemlidir. Ailenin sosyoekonomik düzeyi, anne-babanın eğitim durumu, anne-babanın kendini geliştirme isteğinin olması, aile

çevresinin aileye verdiği destek gibi etkenler ailedeki tutum ve davranışları belirler. Aile içinde olumlu bir etkileşimin olması aile bireylerinin birbirleriyle olan ilişkilerinin düzeyi ile gerçekleşir (Genez Muluk, 2004: 1).

Aileyi oluşturan eşler birbirlerinin davranışlarına destek ve yardımcı olarak ortak amaçlar, beklentiler, ilkeler, kurallar oluşturup yeni bir sistem oluşturmaktadırlar. Bu yeni sistem içinde karşılıklı olarak bazı özveride de bulunurlar. Eşlerin her biri evlilikten önceki kişilik yapılarını ve alışkanlıklarını sürdürmeye çalışırlarken, bunun yanı sıra eşiyile anlaşmak, bütünleşmek gereksinimi de duymaktadırlar (Güngör, 1995: 6-7).

Anne-babanın birbirleri ile kurdukları ilişkilerin biçimi birlikteliklerinin mutlu veya mutsuz olmasını belirlerken, çocukların kişilik yapılarını, ruh sağlıklarını da etkilemektedir. Anne baba arasındaki iletişim yokluğu, annenin babanın yanında statüsünün düşük oluşu, aile kararlarında annenin etkili olmaması çocuk üzerinde olumsuz etkisi olan etmenlerdir. Aralarındaki iletişim biçimi iyi olan, birbirlerini ve çocuklarını seven ve sayan anne-baba, çocuğa kendini değerli bulma ve kendine güven duygusu verebilirler. Anne-baba arasındaki ilişkinin olumsuz olması, anne- baba-çocuk ilişkisini olumsuz bir biçimde etkileyecektir (Ekşi, 1990: 348-359).

Geçmişten günümüze tüm dünyada toplumun temeli olarak kabul edilen aile kurumu üzerinde yapılan araştırmalar, toplumun ruh sağlığı ve geleceği açısından etkili, sağlıklı aile ilişkisinin önemini ortaya koymaktadır. Aile içi ilişkilerin taraflar açısından algılanışında, aile bireylerinin içinde yaşadıkları toplumun kültürel değerlerinin büyük etkisi vardır. Aile içi ilişkilerin rol ve statülerin kültürel normlarla belirlendiği, bireylerin bu normları tartışmasız kabul ettikleri durumlarda aile içi ilişkiler sağlıklı bir şekilde devam edebilir. Kişilerin yaşamlarını aile ilişkilerinin etkilediği araştırmalarca desteklenmektedir. Eğer bireyler aile ilişkilerini doğru olarak algılayabilirlerse yaşantılarına ve toplumun kültürel değerlerine büyük etkilerinin olacağı düşünülmektedir.

Anne babaların aile ilişkilerini algılamalarında rol oynayan etmenleri demografik, sosyal ve ekonomik olmak üzere ailenin nitelikleri ve ailenin yaşam döngüsü olarak sıralamak mümkündür. Ailenin, demografik ve sosyal nitelikleri; hane halkı büyüklüğü, aile üyelerinin kompozisyonu, aile üyelerinin yaşı, cinsiyet yapısı, öğrenim durumu, kır veya kent kökenli olmaları, ilk evlenme yaşı, yetişkin aile üyelerinin yaptıkları iş olarak sıralanabilir. Aile sisteminin özellikleri (yetki paylaşımı, rol dağılımı, aile sınırları) üyelerinin ilişkilerinde gözlenen esneklik veya katılık, yakınlık veya uzaklık, düzenli düzensiz iletişim ya da iletişimsizlik, gibi faktörler aile yaşamının vazgeçilmez görevleri olan temel ihtiyaçlar ile gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanması ve sorun çözme biçimlerini kesinlikle etkisi altına almaktadır. Bu durum aile işlevlerini de olumsuz yönde etkilemektedir (Duyan, 1996: 25). Aile üyelerinin ekonomik nitelikleri; gelir, gider, tasarruf ve mülkiyet biçiminde belirtilebilir.

Bu araştırmanın anne babaların aile ilişkilerini algılamalarında bazı değişkenlerin etkili olup olmadığını göstereceği ve bireylerin aile ilişkilerinin önemini daha iyi kavrayacakları düşünülmektedir. Aile yapısını anne babanın algıları açısından değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırmanın aile ilişkilerinde gözlenen aile içi iletişim yetersizliğine dikkat çekerek sağlıklı aile ilişkilerinin kurulmasına yardımcı olmayı amaçlayan alanlardaki çalışmalara katkıda bulunması beklenmektedir.

2. YÖNTEM

Verilerin toplanabilmesi amacıyla Ankara ili 8 merkez ilçeye bağlı ilköğretim okullarının birinci sınıfına devam eden çocukların anne babaları araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre Ankara ili 8 merkez ilçenin düşük, orta, yüksek sosyoekonomik düzeyi temsil eden mahalleleri belirlenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığında alınan, isimleri 8 merkez ilçeye göre belirtilmiş olan ilköğretim okulları listelenmiştir. İlköğretim okullarının içinden tesadüfi yöntem ile 52 ilköğretim okulu belirlenmiştir. Yine tesadüfi yöntem ile 52 ilköğretim okulunun birinci sınıfına devam eden düşük sosyoekonomik düzeyde 140, orta sosyoekonomik düzeyde 140, yüksek sosyoekonomik düzeyde de 140 olmak üzere toplam 420 ebeveyn araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Ancak anketlerin bir kısmı geri dönmemiştir. Bir kısmı da her bir boyutta o boyutun içerdiği maddelerin %40'ından fazlası cevapsız bırakıldığından, ortalama puan hesaplanmamış ve o kişi fire olarak kabul edilmiştir. Yönergelere uygun doldurulmayan ve geri gelmeyen anketler çıkarıldığında düşük sosyoekonomik düzeyde 65, orta sosyoekonomik düzeyde 130, yüksek sosyoekonomik düzeyde ise 65 olmak üzere toplam 260 ebeveyn araştırmanın örneklemini olarak kabul edilmiştir.

Araştırmada veri toplamak amacıyla kişisel bilgi sorularını içeren bir anket formu ve ailenin işlevlerini hangi konularda yerine getirebildiğini belirleyen ve sorun alanlarını ortaya çıkaran bir ölçüm aracı olan Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) kullanılmıştır.

2.1. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)

Anne babaların aile ilişkilerini algılamalarını ölçmek amacı ile Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) kullanılmıştır. Ailenin işlevlerini hangi konularda yerine getirebildiğini belirleyen ve sorun alanlarını ortaya çıkaran bir ölçüm aracıdır. Ölçek Mc Master Aile İşlevleri Modelinin klinik olarak aileler üzerine uygulanmasıyla elde edilmiştir. Türkiye'de geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Bulut tarafından yapılmıştır (Bulut, 1990: 6-8).

Aile değerlendirme ölçeği 7 alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar:

1-Problem Çözme (Problem Solving); ailenin maddi ve manevi sorunlarını çözebilme becerisi olarak açıklanmaktadır. Sorunun ortaya çıkışından, çözümlenmesine kadar olan dönemi kapsamaktadır.

2-İletişim (Communication); ailenin birbiri ile etkili iletişim içinde olup olmadığı ölçülmek istenmektedir. Aile üyeleri arasında etkili iletişim olup olmadığı, kişilerin söylemek istediklerini doğrudan doğruya ifade edip etmedikleri üzerinde durulmaktadır.

3-Roller (Rollers); ailenin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayan davranış kalıplarıdır. İşlevsel bir aile, çocukların ve ebeveynin bakımı, beslenme ve gelişmesini sağlayacak şekilde rollerini belirlemiş bir ailedir. İşlevler, para-sağlık gibi konularda kural koymayı ve karar vermeyi gerektirmektedir.

4-Duygusal Tepki Verebilme (Affective Responsiveness); aile üyelerinin her türlü durum karşısında en uygun tepkiyi verebilmesi anlamına gelmektedir. Bu alt ölçek sevgi, mutluluk, neşe gibi duyguların yanında; kızgınlık, üzüntü, korku gibi acil durumları da içermektedir.

5-Gereken İlgii Gösterme (Affective Involvement); aile üyelerinin birbirine gösterdiği ilgi, bakım ve sevgiyi içerir. En sağlıklı aileler, birbirleri ile orta derecede ilgilenirler. Çok

ilgilenme aile üyelerinin birbirine çok bağımlı olduğunu, az ilgilenme ise birbirine az sevgi ve ilgi gösterdiklerini belirlemektedir.

6-Davranış Kontrolü (Behavior Control); ailenin üyelerinin davranışlarına standart koyma ve disiplin sağlama biçimidir. Kontrolün esnek, katı, serbest ve düzensiz oluşu da bu alt ölçekte ele alınmaktadır.

7-Genel İşlevler (General Functions); yukarıda ifade edilen altı boyutu da kapsayacak şekilde bilgi toplamayı amaçlamaktadır.

Ölçekte toplam 60 madde bulunmaktadır. Her madde aile yaşamına ilişkin olumlu ve olumsuz ifadelerin yer aldığı bir cümleden meydana gelmektedir ve her bir cümle alt ölçekten bir tanesine aittir. Maddelerin bazıları sağlıklı işlevleri, bazıları da sağlıklı işlevleri tanımlamaktadır. Anne babalardan ve öğrencilerden cümleleri dikkatlice okumaları ve ailelerine ne derece uyduğuna karar vermeleri istenmektedir. Her cümle için 4 seçenek bulunmaktadır. Katılımcılardan kendilerine uygun seçeneğe (x) işareti koymaları istenmektedir (Bulut, 1990: 6-8).

2.2. Aile Değerlendirme Ölçeğinin Puanlanması

Her madde için cevap seçenekleri dört sınıfta toplanmıştır. Seçenekler ve aldıkları puanlar aşağıda belirtilmiştir.

<u>Seçenekler</u>	<u>Puan</u>
Aynen Katılıyorum	1
Büyük Ölçüde Katılıyorum	2
Biraz katılıyorum	3
Hiç Katılmıyorum	4

Aile Değerlendirme Ölçeğini oluşturan maddelerde iki türlü ifade bulunmaktadır. Bunlar sağlıklı ve sağlıklı aile özelliğini gösteren ifadelerdir. Bazı maddelerde “Aynen Katılıyorum” seçeneği sağlıklı aile işlevini gösterdiği halde, diğerlerinde “Hiç Katılmıyorum” seçeneği sağlıklı göstergesi olmaktadır. Örneğin “Aynen Katılıyorum” seçeneği 34. maddede (Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz) sağlıklı aile işlevini, 26. maddede (Duyularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz) ise sağlıklı aile işlevini göstermektedir. Ölçeğin değerlendirilmesinde hesaplamada kolaylık sağlamak amacı ile sağlıksızlık gösteren maddelere verilen puanlar 5’ten çıkarılarak her maddede “Aynen Katılıyorum” seçeneğinin en sağlıklı aile işlevini “Hiç Katılmıyorum” seçeneğinin ise en sağlıksız aile işlevini göstermesi sağlanmaktadır. Tüm maddelerde 1.00 puan sağlıklı cevabı, 4.00 puanı ise sağlıksız cevabı simgelemektedir. Bu şekilde elde edilen puanlar her alt boyutta toplanarak ortalaması alınır. Her bir boyutta o boyutun içerdiği maddelerin %40’ından fazlası cevapsız bırakılmışsa, ortalama puan hesaplanmaz ve o kişi fire olarak kabul edilir (Bulut, 1990: 10-11).

2.3. Aile Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması

Türkçeye çevirisi geri- çevirme tekniği kullanılarak yapıldıktan sonra 20 kişilik bir uzman grup tarafından Türkçeleştirilen maddelerin anlaşılıp anlaşılmadığı değerlendirilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmış. Bu aşamada çevirinin, ölçeği özgün formunda farklı olmadığı kabul edilmiştir (Öner, 1996: 280).

2.4. Güvenirligi

Test- Tekrar Güvenirligi: ADÖ Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu öğrenci ve çalışanlarına (N=51) üç hafta ara ile iki kez uygulanmış; puanlar arasındaki ilişki Pearson- Momentler Çarpımı korelasyonu ile değerlendirilmiştir. Katsayılar problemi çözme alt testinde .90, iletişimde .84, rollerde .82, duygusal tepki verebilmede .78 gereken ilgiyi göstermede .62, davranış kontrolünde .80, ve genel fonksiyonlarda .89 olarak saptanmıştır (Öner, 1996: 280-281).

İç Tutarlık: Uygulama sonucunda 67 denekten elde edilen ölçek alt testlerinin Cronbach alfa değeri problem çözme için 80, iletişim için 42,duygusal tepki verebilme için 59, gereken ilgiyi gösterme için 38, davranış kontrolü için 52 ve genel fonksiyonlar için 86 olarak belirlenmiştir (Öner, 1996: 281).

2.5. Geçerligi

Yapı Geçerligi: Boşanma sürecinde (N=25) bulunan kadınlara ve normal evliliklerini sürdüren (N=25) çiftlerden birine uygulanan , ölçek puan ortalamaları arasındaki fark, t testinde tüm alt testler için .001 ile .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ölçek birde ruh hastası bulunan (N=190) ve bulunmayan (N=170) aile üyelerine uygulanmış, iki grup arasında her bir alt test için .0001 ile .01 düzeyinde anlamlı fark saptanmıştır (Öner, 1996: 281).

Ölçüt Bağımlı Geçerlik: Evli olan 25 kişiye ADÖ ile birlikte Evlilik Yasam ölçeği uygulanmış, birincisinin genel fonksiyonlar alt testi ile aralarındaki ilişkiye bakılmış ve Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısının .66 düzeyinde ve anlamlı ($p<0.01$) olduğu görülmüştür (Öner, 1996: 281).

2.6. Verilerin Toplanması

Araştırmanın yürütülebilmesi için T.C. Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurulmuş ve uygulamanın yapılabilmesi için gereken izin alınmıştır. Alınan bu izin çalışmanın yapılacağı ilçelerin Milli Eğitim Müdürlüklerine ulaştırılmıştır. İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinde gerekli olan yazışmalar yapılarak izin belgesi okullara gönderilmiştir. Alınan izin belgesi doğrultusunda çalışmaya dahil edilen okulların müdürleri ile görüşülerek araştırmanın konusu ve kullanılacak veri toplama araçları kısaca anlatılmıştır. Anket formu ve Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) okullarda, öğrenciler sınıflarda toplu iken dağıtılmıştır. Çocuklardan ailelerinin anket formunu ve Aile Değerlendirme Ölçeğini doldurmaları ve öğretmenlerine teslim etmeleri istenmiştir. Geri alınacağı tarih belirtilmiştir. Belirtilen tarihte okullara gidilerek alınmıştır.

2.7. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS (Statistical English Packet For Social Science) kullanılmıştır. Araştırmaya alınan ailelerin demografik özellikleri frekans ve yüzde kullanılarak verilmiştir.

Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) puanlarının ailenin sosyo ekonomik durumu, yaş ve eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği ilişkisi örneklem için bir boyutu tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Varyans analizinin önemli çıkması durumunda farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için ve grupların ortalama puanları için Tukey çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Anne babaların aile ilişkilerini algılamada sosyoekonomik durum, yaş ve öğrenim durumunun etkili olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılan bu araştırmada elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Çizelge 1. Araştırmaya Katılan Ailelerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

		n	%
Ankete Cevap Veren	Anne	160	61.5
	Baba	72	27.7
	Beraber	28	10.8
	Toplam	260	100.0
Çocuk Sayısı	1	75	28.8
	2	143	55.0
	3	36	13.8
	4	2	.8
	5+	4	1.54
	Toplam	260	100.0
Anne Yaş	25-	18	6.9
	26-35	173	66.5
	36-45	63	24.2
	46-55	6	2.3
	Toplam	260	100.0
Baba Yaş	25-	6	2.3
	26-35	142	54.6
	36-45	101	38.8
	46-55	11	4.2
	Toplam	260	100.0
Anne Öğrenim	İlkokul	102	39.2
	Ortaokul	28	10.8
	Lise	79	30.4
	Yüksekokul	14	5.4
	Üniversite ve üstü	37	14.2
	Toplam	260	100.0
Baba Öğrenim	İlkokul	56	21.5
	Ortaokul	32	12.3
	Lise	88	33.8
	Yüksekokul	32	12.3
	Üniversite ve üstü	52	20.0
	Toplam	260	100.0
Anne Meslek	Ev hanımı	199	76.5
	İşçi	7	2.7
	Memur	25	9.6
	Serbest Dr, Avukat vb.	9	3.5
	Kamuda Dr, Avukat vb.	7	2.7
	Öğretmen	11	4.2
	Esnaf	2	.8
	Toplam	260	100.0

Çizelge 1.'in Devamı

Baba Meslek	Çalışmıyor	9	3.5
	İşçi	79	30.4
	Memur	60	23.1
	Serbest Dr, Avukat vb.	24	9.2
	Kamuda Dr, Avukat vb.	16	6.2
	Öğretmen	14	5.4
	Esnaf	58	22.3
	Toplam	260	100.0

Çalışmaya alınan ailelerden ankete cevap verenlerin % 61.5'i anne, % 27.7'si baba, % 10.8' i ise anne baba beraberdir. Ailelerin % 55.0'nun iki, %28.8'inin bir, %13.8'inin üç, diğerlerinin ise dört ve daha fazla çocuğu olduğu, annelerin (% 66.5), babaların (%54.6) yarından fazlasının 26-35 yaşında olduğu belirlenmiştir. Annelerin çoğunluğunun ilkokul (% 39.2) ve lise (% 30.4), babaların lise (% 33.8) ve ilkokul (%21.5) mezunu olduğu, annelerin % 76.5'inin ev hanımı, babaların ise çoğunluğunun işçi (%30.4) ve memur (%23.1) olduğu görülmüştür.

Çizelge 2. Araştırmaya Katılan Ailelerin Sosyoekonomik Durumlarına Göre ADÖ Alt Ölçek Puanlarının Anova Sonuçları

ADÖ Alt Ölçekler	Sosyoekonomik Durum	n	\bar{X}	S	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	TUKEY HSD P
Problem Çözme	Düşük	65	1.69	.53	G.arası	.280	2	.140	.561	.571	-
	Orta	130	1.65	.49	Grupiçi	64.059	257	.249			
	Yüksek	65	1.60	.47	Toplam	64.339	259				
	Toplam	260	1.64	.49							
İletişim	Düşük	65	1.73	.43	G.arası	2.156	2	1.078	6.658	.002*	1-2 (p=.173) 1-3 (p=.247)
	Orta	130	1.56	.37	Grupiçi	41.619	257	.162			
	Yüksek	65	1.48	.42	Toplam	43.775	259				
	Toplam	260	1.58	.41							
Roller	Düşük	65	1.95	.40	G.arası	.580	2	.290	2.031	.133	-
	Orta	130	1.84	.38	Grupiçi	36.725	257	.143			
	Yüksek	65	1.84	.34	Toplam	37.306	259				
	Toplam	260	1.87	.37							
Duygusal Tepki Verebilme	Düşük	65	1.76	.53	G.arası	3.441	2	1.720	7.033	.001*	1-2 (p=.271) 1-3 (p=.251)
	Orta	130	1.49	.45	Grupiçi	62.859	257	.245			
	Yüksek	65	1.51	.53	Toplam	66.300	259				
	Toplam	260	1.56	.50							
Gereken İlgii Gösterme	Düşük	65	2.32	.43	G.arası	.144	2	.072	.449	.639	-
	Orta	130	2.32	.38	Grupiçi	41.282	257	.161			
	Yüksek	65	2.27	.39	Toplam	41.426	259				
	Toplam	260	2.31	.39							
Davranış Kontrolü	Düşük	65	2.18	.33	G.arası	2.699	2	1.350	13.017	.000*	1-2 (p=.229) 1-3 (p=.246)
	Orta	130	1.95	.30	Grupiçi	26.646	257	.104			
	Yüksek	65	1.94	.34	Toplam	29.345	259				
	Toplam	260	2.01	.33							

Çizelge 2.'nin Devamı

Genel İşlevler	Düşük	65	1.62	.48	G.arası	1.779	2	.890			1-2
	Orta	130	1.47	.36	Grupiçi	42.556	257	.166			(p=.150)
	Yüksek	65	1.40	.41	Toplam	44.336	259		5.373	.005*	1-3
	Toplam	260	1.49	.41							(p=.228)

* p<0.01

Çizelge 2 de araştırmaya katılan ailelerin sosyoekonomik durumuna göre ADÖ alt ölçek boyutlarının ortalamaları görülmektedir. ADÖ alt ölçek boyutlarının ortalamaları incelendiğinde problem çözme, roller, gereken ilgiyi gösterme, ADÖ alt ölçek puanları ailelerin sosyoekonomik durumuna göre, anlamlı farklılıklar göstermemektedir (p>0.05). İletişim, davranış kontrolü ve genel işlevler ADÖ alt ölçek puanları ise ailelerin sosyoekonomik durumuna göre, yüksek sosyoekonomik düzey lehine, duygusal tepki verebilme ADÖ alt ölçek puanları ise orta ve yüksek sosyoekonomik düzey lehine anlamlı farklılıklar göstermektedir (p<0.01). Buna göre yüksek sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin, orta ve düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelere göre iletişim, davranış kontrolü ve genel işlevler boyutlarında aile işlevlerini daha iyi yerine getirdikleri söylenebilir. Ayrıca orta (x=1.49) ve yüksek sosyoekonomik düzey aileler (x=1.51), düşük (x=1.76) sosyoekonomik düzeydeki ailelere göre ailenin duygusal tepki verebilme düzeyini daha olumlu algılamaktadırlar (ADÖ de puanların düşmesi sağlıklı, artması ise sağlıksız aile yapısına işaret etmektedir).

Bu durumda yüksek sosyoekonomik düzeydeki ailelerin açık, dolaysız, ve karşılıklı bir iletişim kurabilme yeteneğinde oldukları, ailedeki iletişimin yüksek olduğu, buda aile üyelerinin davranış standartlarını belirlemesi ve disiplin sağlama şekillerini aynı zamanda da aile içinde kullanılacak iletişim biçimlerinin belirlenmesinde hangi yolun seçileceğine ilişkin sorunlar yaşanmamasına neden olabilmektedir. Ayrıca iletişimin yüksek olması ailelerde samimiyet, destek, sevgi, mutluluk, şefkat, hoşnutluk, ve teselli gibi olumlu duygusal tepkilerin bildirilmesinde sorunlar yaşanmamasına neden olduğu söylenebilir. Araştırmada boyutlarda ağırlıklı olarak yüksek sosyoekonomik düzey lehine anlamlı farklılıklar olmasından dolayı genel işlevler boyutunda da farkın çıktığı söylenebilir.

Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin alışkanlıklarında, boş zaman faaliyetlerindeki farklılıklarının, aile içi etkileşimi ve iletişimi niteliksel yönden arttıracakları ifade edilebilir. Ayrıca bu ailelerde duygusal tepkilerin daha sağlıklı olarak ifade edildiği bir ortamın var olduğu düşünülmektedir. Yine bu sosyoekonomik düzeyi yüksek aile üyelerinin kendi beklentilerini daha iyi ifade edebilecekleri, dolayısıyla daha sağlıklı tepkiler verebilecekleri söylenebilir. Yüksek sosyoekonomik ailelerde, aile sisteminin rahatladığı, ekonomik problemlerin daha az yaşandığı bu ailelerde, aile üyelerinin birbirlerine gereken ilgiyi, duygusal tepkileri göstermeleri, ortak iletişim dilini sağlamalarının daha rahat olacağı düşünülmektedir.

Sosyoekonomik düzey, anne babanın yaşadığı çevre, anne babanın eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi gibi etmenlerle belirlenir. Sosyoekonomik düzeyin etkileriyle ilgili olarak yapılan birçok araştırmada, sosyoekonomik düzeyin aile yapılarında, aile çocuk ilişkilerinde, anne-babaların, çocuklarının yetişme ve eğitimine ilişkin düşünce ve davranışlarında önemli etken olduğu ortaya çıkarılmıştır (Nazlı, 1997: 60-62; Genez Muluk, 2004: 78-80).

Hortaçsu (2003), genelde üst SED' deki anne-babaların, alt SED' deki anne babalara kıyasla, çocuğun gelişimini olumlu biçimde etkileyecek tutum ve düşünceleri daha sıklıkla taşıdıklarının görüldüğünü ifade etmiştir(Arcan, 2006: 50).

Kılıçaslan (2001: 50) çalışmasında ailenin sosyoekonomik düzeyinin kardeş ilişkilerini ve aile fonksiyonlarını algılamada etkili faktör olduğunu saptamıştır.

Geniz Muluk (2004: 78) araştırmasında ailenin sosyoekonomik düzeyi ile ailenin yapısı arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu ($p<0.01$), ailenin sosyoekonomik düzeyinin aile yapısını etkilediğini bulmuştur.

Fişek (1992), üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerle yaptığı çalışmada, bu ailelerin yapısal bir sorunla karşı karşıya olduklarını ortaya koymuştur. Her ne kadar bu ailelerin görünürde şikayetleri yoksa da otorite, güç ve statü ilişkilerinde aşırıya varabilen bir bulanıklık, aile işlevlerinde değişiklikler ve hızlı değişimin söz konusu olduğunu ifade etmektedir (Çamur Duyan, 2000: 7).

Çizelge 3. Araştırmaya Katılan Annelerin Yaşlarına Göre ADÖ Alt Ölçeklerinin Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler ve Anova Sonuçları

ADÖ Alt Ölçekler	Anne Yaş	n	\bar{X}	S	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	TUKEY HSD	p
Problem Çözme	25-	18	1.72	.49	G.arası	1.411	3	.470	1.913	.128		
	26-35	173	1.68	.52	Grupiçi	62.928	256	.246				
	36-45	63	1.52	.42	Toplam	64.339	259					
	46-55	6	1.75	.32								
	Toplam	260	1.64	.49								
İletişim	25-	18	1.54	.43	G.arası	1.055	3	.352	2.107	.100		
	26-35	173	1.60	.41	Grupiçi	42.720	256	.167				
	36-45	63	1.51	.34	Toplam	43.775	259					
	46-55	6	1.90	.58								
	Toplam	260	1.58	.41								
Roller	25-	18	1.87	.37	G.arası	.124	3	.041	.285	.837		
	26-35	173	1.87	.37	Grupiçi	37.182	256	.145				
	36-45	63	1.84	.39	Toplam	37.306	259					
	46-55	6	1.98	.44								
	Toplam	260	1.87	.37								
Duygusal Tepki Verebile	25-	18	1.45	.45	G.arası	3.156	3	1.052	4.265	.006*	1-4 (p=.768) 2-4 (p=.639) 3-4 (p=.724)	
	26-35	173	1.58	.50	Grupiçi	63.144	256	.247				
	36-45	63	1.49	.48	Toplam	66.300	259					
	46-55	6	2.22	.50								
	Toplam	260	1.56	.50								
Gereken İlgiyi Gösterme	25-	18	2.38	.32	G.arası	.554	3	.185	1.156	.327		
	26-35	173	2.31	.37	Grupiçi	40.872	256	.160				
	36-45	63	2.25	.47	Toplam	41.426	259					
	46-55	6	2.52	.41								
	Toplam	260	2.31	.39								
Davranış Kontrolü	25-	18	2.25	.41	G.arası	1.382	3	.461	4.216	.006*	1-2 (p=.248) 1-3 (p=.313)	
	26-35	173	2.01	.32	Grupiçi	27.964	256	.109				
	36-45	63	1.94	.30	Toplam	29.345	259					
	46-55	6	2.00	.45								
	Toplam	260	2.01	.33								

Çizelge 3.'ün Devamı

Genel İşlevler	25-	18	1.46	.30	G.arası Grupiçi Toplam	.152	3	.051			
	26-35	173	1.49	.42		44.184	256	.173			
	36-45	63	1.50	.41		44.336	259				
	46-55	6	1.63	.49							
	Toplam	260	1.49	.41							

* p<0.01

Çizelge 3'de araştırmaya katılan annelerin yaşlarına göre ADÖ alt ölçek boyutlarının ortalamaları incelendiğinde problem çözme, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterme, genel işlevler ADÖ alt ölçek puanları anne yaşlarına göre, anlamlı farklılıklar göstermemektedir ($p>0.05$). Duygusal tepki verebilme ve davranış kontrolü ADÖ alt ölçek puanları anne yaşlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0.01$). Yaşı 25 ve altı olan annelerin, 26-35 yaş, 36-45 yaş ve 46-55 yaş arası olan gruba göre duygusal tepki verebilme alt ölçek boyutunda etkili olduğu görülmektedir. Bu durumda yaşı genç olan annelerin olumlu duygusal tepki verdikleri söylenebilir. (ADÖ de puanların düşmesi sağlıklı, artması ise sağlıksız aile yapısına işaret etmektedir). Annenin yaşı 36-45 olan grubun 25 ve altı, 26-35 olan gruba göre davranış kontrolü alt ölçek boyutunda etkili olduğu sonucu genç yetişkinlikten, yetişkinliğe geçişte olumlu tepkilerin geliştiğini göstermektedir.

Genez Muluk (2004: 79)'un yaptığı araştırmasında sosyoekonomik düzey dikkate alınmadan, sadece annelerin yaşlarına göre; anne-çocuk ilişkilerinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Arcan (2006: 81)'in araştırmasında öğrencilerin annelerinin artan yaşı, çocuklarının yüksek başarıları ile ilişkili bulunmuştur.

Çizelge 4. Araştırmaya Katılan Babaların Yaşlarına Göre ADÖ Alt Ölçeklerinin Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler ve Anova Sonuçları

ADÖ Alt Ölçekler	Baba Yaş	n	\bar{X}	S	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler	F	p	TUKEY HSD p
Problem Çözme	25-	6	1.86	.68	G.arası Grupiçi Toplam	1.107	3	.369	Ortalama 1.494		
	26-35	142	1.67	.48		63.232	256	.177			
	36-45	101	1.57	.49		64.339	259				
	46-55	11	1.78	.46							
	Toplam	260	1.64	.49							
İletişim	25-	6	1.62	.61	G.arası Grupiçi Toplam	.790	3	.263	Ortalama 1.569		
	26-35	142	1.59	.40		42.985	256	.168			
	36-45	101	1.54	.39		43.775	259				
	46-55	11	1.81	.54							
	Toplam	260	1.58	.41							
Roller	25-	6	2.10	.38	G.arası Grupiçi Toplam	.439	3	.146	Ortalama 1.016		
	26-35	142	1.87	.37		36.867	256	.144			
	36-45	101	1.84	.37		37.306	259				
	46-55	11	1.94	.42							
	Toplam	260	1.87	.37							

Çizelge 4.'ün Devamı

Duygusal Tepki Verebilme	25-	6	1.69	.69	G.arası Grupiçi Toplam	2.873	3	.958	3.865	.010**	2-4 (p=.457) 3-4 (p=.527)
	26-35	142	1.57	.49		63.427	256	.248			
	36-45	101	1.50	.47		66.300	259				
	46-55	11	2.03	.60							
	Toplam	260	1.56	.50							
Gereken İlgiyi Gösterme	25-	6	2.52	.30	G.arası Grupiçi Toplam	.885	3	.295	1.863	.136	-
	26-35	142	2.31	.38		40.541	256	.158			
	36-45	101	2.27	.41		41.426	259				
	46-55	11	2.51	.49							
	Toplam	260	2.31	.39							
Davranış Kontrolü	25-	6	2.44	.53	G.arası Grupiçi Toplam	1.780	3	.593	5.510	.001*	1-2 (p=.403) 1-3 (p=.503)
	26-35	142	2.04	.32		27.566	256	.108			
	36-45	101	1.94	.31		29.345	259				
	46-55	11	2.06	.36							
	Toplam	260	2.01	.33							
Genel İşlevler	25-	6	1.50	.33	G.arası Grupiçi Toplam	.105	3	.035	.202	.895	-
	26-35	142	1.49	.41		44.231	256	.173			
	36-45	101	1.49	.41		44.336	259				
	46-55	11	1.59	.43							
	Toplam	260	1.49	.41							

** p<0.05

* p<0.01

Çizelge 4'de araştırmaya katılan babaların yaşlarına göre ADÖ alt ölçek boyutlarının ortalamaları incelendiğinde problem çözme, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterme, genel işlevler ADÖ alt ölçek puanları baba yaşlarına göre, anlamlı farklılıklar göstermemektedir ($p>0.01$). Duygusal tepki verebilme ve davranış kontrolü ADÖ alt ölçek puanları baba yaşlarına göre, anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0.01$). Bu durumda babanın yaşı arttıkça olumlu duygusal tepki verebilmenin arttığı söylenebilir. Bunun geç yaşta baba olunmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir. Ayrıca 36-45 yaş arasındaki bir baba yetişkinlik dönemine girmiş ve deneyim kazanmıştır. Deneyimleri ölçüsünde sorunlarla baş etme becerisi ve olumlu duygusal tepki verebilme becerisinin geliştiği söylenebilir. Babanın yaşı 36-45 olan grubun 25 ve altı, 26-35 olan gruba göre davranış kontrolü alt ölçek boyutunda etkili olduğu sonucu ise babaların yaşın artması ile birlikte hem olgunluk düzeylerine hem de yaşam deneyimlerine bağlı olarak daha esnek hale geldiklerini ve yaşla birlikte hoşgörülerinin arttığını düşündürmektedir. Hortaçsu (2003) çocuğun yaşı ve yaşıyla ilgili bilişsel ve duygusal gelişimi kadar, anne-babaların da içinde buldukları yaş döneminin de ayrıca aralarındaki ilişkiyi etkileyeceğini belirtmiştir (Arcan, 2006: 81).

Arcan (2006: 64) yaptığı çalışmada öğrencinin akademik başarısı ile babanın yaşı arasında pozitif yönde, % 14.2 düzeyinde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulmuştur ($p<0.05$).

Çizelge 5. Araştırmaya Katılan Annelerin Öğrenim Durumuna Göre ADÖ Alt Ölçeklerinin Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler ve Anova Sonuçları

ADÖ Alt Ölçekler	Anne Öğrenim Durumu	n	\bar{X}	S	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	TUKEY HSD	P
Problem Çözme	İlkokul	102	1.61	.52	G.arası* Grupiçi Toplam	.645	4	.161	.646	.631		
	Ortaokul	28	1.62	.43		63.694	255	.250				
	Lise	79	1.71	.50		64.339	259					
	Yüksekokul	14	1.54	.36								
	Üniversite ve üstü	37	1.63	.51								
	Toplam	260	1.64	.49								
İletişim	İlkokul	102	1.64	.41	G.arası* Grupiçi Toplam	1.005	4	.251	1.498	.203		
	Ortaokul	28	1.66	.41		42.770	255	.168				
	Lise	79	1.54	.38		43.775	259					
	Yüksekokul	14	1.56	.41								
	Üniversite ve üstü	37	1.48	.42								
	Toplam	260	1.58	.41								
Roller	İlkokul	102	1.91	.41	G.arası* Grupiçi Toplam	.556	4	.139	.964	.428		
	Ortaokul	28	1.82	.36		36.750	255	.144				
	Lise	79	1.81	.34		37.306	259					
	Yüksekokul	14	1.87	.37								
	Üniversite ve üstü	37	1.92	.37								
	Toplam	260	1.87	.37								
Duygusal Tepki Verebilme	İlkokul	102	1.68	.53	G.arası* Grupiçi Toplam	3.994	4	.999	4.087	.003*	1-3 (p=.219) 1-5 (p=.324)	
	Ortaokul	28	1.61	.47		62.305	255	.244				
	Lise	79	1.47	.44		66.300	259					
	Yüksekokul	14	1.66	.53								
	Üniversite ve üstü	37	1.36	.47								
	Toplam	260	1.56	.50								
Gereken İlgiyi Gösterme	İlkokul	102	2.46	.42	G.arası* Grupiçi Toplam	4.147	4	1.037	7.093	.000*	1-3 (p=.247) 1-5 (p=.300)	
	Ortaokul	28	2.29	.40		37.278	255	.146				
	Lise	79	2.21	.37		41.426	259					
	Yüksekokul	14	2.17	.30								
	Üniversite ve üstü	37	2.16	.24								
	Toplam	260	2.31	.39								
Davranış Kontrolü	İlkokul	102	2.11	.36	G.arası* Grupiçi Toplam	2.592	4	.648	6.176	.000*	1-3 (p=.160) 1-5 (p=.266) 2-5 (p=.247)	
	Ortaokul	28	2.09	.36		26.754	255	.105				
	Lise	79	1.94	.30		29.345	259					
	Yüksekokul	14	1.93	.23								
	Üniversite ve üstü	37	1.84	.22								
	Toplam	260	2.01	.33								
Genel İşlevler	İlkokul	102	1.56	.45	G.arası* Grupiçi Toplam	.894	4	.224	1.312	.266		
	Ortaokul	28	1.50	.37		43.442	255	.170				
	Lise	79	1.44	.37		44.336	259					
	Yüksekokul	14	1.49	.38								
	Üniversite ve üstü	37	1.41	.40								
	Toplam	260	1.49	.41								

* p<0.01

Çizelge 5'de anne öğrenim durumuna göre, ADÖ alt ölçek boyutlarının ortalamaları görülmektedir. ADÖ alt ölçek boyutlarının ortalamaları incelendiğinde problem çözme, iletişim, roller, genel işlevler ADÖ alt ölçek puanları anne öğrenim durumuna göre, anlamlı farklılıklar göstermemektedir (p>0.05). Duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü ADÖ alt ölçek puanları anne öğrenim durumuna göre, anlamlı

farklılıklar göstermektedir ($p<0.01$). Buradan annenin öğrenim durumu üniversite ve üstü olan grubun duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü alt ölçek boyutunda etkili olduğu sonucu çıkartılmaktadır. Annelerin öğrenim düzeyi arttıkça aile içinde söz konusu boyutları daha sağlıklı olarak algılamaktadırlar. Bu sonuç, öğrenimin bireysel kapasiteye, olaylara bakış açısına olan etkisine, yaşam deneyimlerinin daha ayrıntılı irdelenmesine, genel uyarılmışlık düzeyinin artmasına ve tüm bunların aile içindeki diğer bireylerle olan ilişkilere olumlu yansıtılmasına işaret edebilmektedir.

Kılıçaslan (2001: 156) araştırmasında annelerin duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü boyutunu algılayışlarının annelerin eğitim düzeyine göre farklılık gösterdiğini bulmuştur Bu sonuç çalışmadaki bulguları destekler niteliktedir.

Kapıkıran ve Fiyakalı (2005: 16-25) yaptıkları çalışmada lise mezunu annelerin çocuklarının güvenli problem çözme yaklaşımına sahip olduklarını, ilkökul mezunu annelerin çocuklarının da daha düşük problem çözme yaklaşımına sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Şendoğdu (2000: 318), çocukların anne babalarını algılamaları ile anne babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda annelerin eğitim düzeyleri ile annelerin baskı-disiplin boyutu arasında önemli bir ilişki bulunmuştur. Annelerin eğitim düzeyi düştükçe, çocuklarına karşı daha fazla baskı ve katı bir disiplin tutumu sergilediği ortaya çıkmıştır.

Greenberger ve Q'Neil (1992: 431-448), 238 anne ve 116 babanın, üç-dört ve beş-altı yaşındaki çocuklarını algılama biçimleri üzerine yaptığı çalışmada annenin eğitim düzeyinin, çocuğun davranışlarını algılamakta önemli bir etken olduğu, annenin eğitim seviyesi yükseldikçe, çocuğunun davranışlarını daha pozitif algıladığı belirtilmiştir.

Yılmaz (2001: 1-20), çocukların anne babaları arasındaki uyumu algılamaları ile kendilerine ilişkin algılamaları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada annenin eğitim düzeyi yükseldikçe, çocukların kendilerini algılamalarında, kendilerinden daha memnun olduklarını ve kendilerini daha çok sevdiklerini belirttikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırma bulgularına göre annenin öğrenim düzeyinin artmasıyla birlikte, anneler çocuklarına daha olumlu geri bildirimler vererek onların kendilerine ve ailelerine ilişkin algılarını da yükseltmelerine yardımcı olmaktadır. Öğrenim düzeyi yüksek olan anneler ve çocukları etkili bir iletişim içindedirler. Çocuklarının bağımsız hareketlerini desteklerler. Çocuklarının bağımsız kendi kendine yetebilen, kendi kendini denetleyebilen bir kişi olması için çaba gösterirler. Çocuklarının dıştan denetimli bir kişilik yapısı geliştirmeleri yerine, içten denetimli bir kişilik yapısı geliştirmelerini sağlarlar. Bu çalışmada elde edilen sonuç bu görüşü desteklemektedir.

Çizelge 6. Araştırmaya Katılan Babaların Öğrenim Durumuna Göre ADÖ Alt Ölçeklerinin Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler ve Anova Sonuçları

ADÖ Alt Ölçekler	Baba Öğrenim Durumu	n	\bar{X}	S	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	TUKEY HSD P
Problem Çözme	İlkokul	56	1.72	.54	G.arası	1.125	4	.281	1.134	.341	-
	Ortaokul	32	1.71	.61	Grupiçi	63.214	255	.248			
	Lise	88	1.61	.42	Toplam	64.339	259				
	Yüksekokul	32	1.69	.49							
	Üniversite ve üstü	52	1.55	.47							
	Toplam	260	1.64	.49							
İletişim	İlkokul	56	1.74	.41	G.arası	2.283	4	.571	3.508	.008*	1-3 (p=.191) 1-5 (p=.280)
	Ortaokul	32	1.60	.50	Grupiçi	41.492	255	.163			
	Lise	88	1.55	.37	Toplam	43.775	259				
	Yüksekokul	32	1.58	.39							
	Üniversite ve üstü	52	1.46	.38							
	Toplam	260	1.58	.41							
Roller	İlkokul	56	1.98	.43	G.arası	.962	4	.240	1.687	.153	-
	Ortaokul	32	1.85	.37	Grupiçi	36.344	255	.143			
	Lise	88	1.83	.35	Toplam	37.306	259				
	Yüksekokul	32	1.82	.35							
	Üniversite ve üstü	52	1.85	.35							
	Toplam	260	1.87	.37							
Duygusal Tepki Verebilme	İlkokul	56	1.80	.53	G.arası	5.594	4	1.398	5.874	.000*	1-3 (p=.316) 1-5 (p=.415)
	Ortaokul	32	1.65	.53	Grupiçi	60.706	255	.238			
	Lise	88	1.49	.42	Toplam	66.300	259				
	Yüksekokul	32	1.56	.50							
	Üniversite ve üstü	52	1.39	.48							
	Toplam	260	1.56	.50							
Gereken İlgii Gösterme	İlkokul	56	2.47	.47	G.arası	2.139	4	.535	3.471	.009*	1-3 (p=.212) 1-5 (p=.243)
	Ortaokul	32	2.32	.36	Grupiçi	39.286	255	.154			
	Lise	88	2.26	.40	Toplam	41.426	259				
	Yüksekokul	32	2.25	.33							
	Üniversite ve üstü	52	2.23	.30							
	Toplam	260	2.31	.39							
Davranış Kontrolü	İlkokul	56	2.14	.34	G.arası	2.943	4	.736	7.106	.000*	1-4 (p=.255) 1-5 (p=.285) 2-5 (p=.234) 3-5 (p=.173)
	Ortaokul	32	2.09	.33	Grupiçi	26.403	255	.104			
	Lise	88	2.03	.36	Toplam	29.345	259				
	Yüksekokul	32	1.88	.23							
	Üniversite ve üstü	52	1.85	.24							
	Toplam	260	2.01	.33							
Genel İşlevler	İlkokul	56	1.74	.46	G.arası	4.480	4	1.120	7.166	.000*	1-2 (p=.308) 1-3 (p=.308) 1-4 (p=.323) 1-5 (p=.336)
	Ortaokul	32	1.43	.42	Grupiçi	39.856	255	.156			
	Lise	88	1.43	.31	Toplam	44.336	259				
	Yüksekokul	32	1.42	.42							
	Üniversite ve üstü	52	1.40	.40							
	Toplam	260	1.49	.41							

* p<0.01

Çizelge 6'da baba öğrenim durumuna göre, ADÖ alt ölçek boyutlarının ortalamaları incelendiğinde, problem çözme, roller boyutunda baba öğrenim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). İletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler ADÖ alt ölçek puanları üniversite ve üstü öğrenim durumuna sahip babalar lehine anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0.01$). Araştırma sonucunda baba öğrenim durumunun aile değerlendirme alt ölçek boyutlarında etkili olması, (İletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü, genel işlevler) aile ilişkilerinde erkeğin baskın rolünün etkili olduğuyla açıklanabilir. Bireylerin öğrenim düzeyi arttıkça, olaylara, insanlara ve durumlara bakış açısı ve bunlarla ilgili algılayışları da değişmektedir. Babaların, öğrenim düzeylerinin artmasına bağlı olarak bilgi ve genel kültür seviyelerinin de artacağı, daha fazla bilgi edinmeye açık olacakları beklenmektedir. Edindikleri bilgileri daha iyi değerlendirebilecekleri, daha yansız ve olumlu etkileşimlerde bulunacakları düşünülmektedir. Öğrenim düzeyinin artmasıyla birlikte babalar, aile içindeki üstlenilmesi beklenen çocuğun eğitimi ve bakımı gibi rollere daha çok katılabilmektedirler.

Akbağ (1994), yaptığı araştırmada babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuklarına daha fazla ilgi ve şefkat gösterdiklerini bulmuştur. Eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte babalar, aile içinde çocuğun eğitimi ve bakımı ile ilgili rollere daha çok katılabilmektedirler. Eğitim düzeyi düştükçe, babanın aile içindeki rollerinin anneler tarafından üstlenildiği görülebilmektedir (Kılıçaslan, 2001: 151).

Kılıçaslan (2001: 160)'ın araştırmasından elde edilen bulgular sonucunda annelerin ADÖ'nün roller boyutunu algılayışlarına eşlerinin eğitim düzeyi etkili bir faktör olarak saptanmıştır.

Atalay (1992: 261)'ın Türk aile yapısını incelediği araştırmasında kentleşmeyle birlikte aile içindeki rollerin arttığı, aile içi etkileşimin genellikle sohbetle gerçekleştiği, aile içindeki görüş farklılıklarının kentleşme oranı ile arttığı, eğitim düzeyi ile azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

4. SONUÇ

Anne babaların aile ilişkilerini nasıl algıladıklarını inceleyerek aile ilişkilerini algılamada anne babaların görüşlerini tespit etmek, aile ilişkilerini algılamada anne babanın sosyoekonomik durumu, yaş ve eğitim durumlarının etkili olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılan bu çalışmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir. Örnekleme düşük sosyoekonomik düzeyde 65, orta sosyoekonomik düzeyde 130, yüksek sosyoekonomik düzeyde 65 olmak üzere toplam 260 ebeveyn oluşturmaktadır.

İletişim, davranış kontrolü ve genel işlevler ADÖ alt ölçek puanları ailelerin sosyoekonomik durumuna göre, yüksek sosyoekonomik düzey lehine, duygusal tepki verebilme ADÖ alt ölçek puanları ise orta ve yüksek sosyoekonomik düzey lehine anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0.01$). Ayrıca orta ($x=1.49$) ve yüksek sosyoekonomik düzey aileler ($x=1.51$), düşük ($x=1.76$) sosyoekonomik düzeydeki ailelere göre ailenin duygusal tepki verebilme düzeyini daha olumlu algılamaktadırlar.

Duygusal tepki verebilme ve davranış kontrolü ADÖ alt ölçek puanları anne yaşlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0.01$). Yaşı 25 ve altı olan annelerin, 26-35, 36-45 yaş ve 46-55 yaş arası olan gruba göre duygusal tepki verebilme alt ölçek boyutunda etkili olduğu görülmektedir.

Duygusal tepki verebilme ve davranış kontrolü ADÖ alt ölçek puanları baba yaş durumuna göre, hem duygusal tepki boyutunda hem de davranış kontrolü boyutunda 36-45 yaş arası babalar lehine anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0.01$).

Duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, ve davranış kontrolü ADÖ alt ölçek puanları anne öğrenim durumuna göre, üniversite ve üstü mezunu anneler lehine anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0.01$).

İletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler ADÖ alt ölçek puanları üniversite ve üstü öğrenim durumuna sahip babalar lehine anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0.01$).

5. ÖNERİLER

Bu araştırma anne babaların aile ilişkilerini algılamasında bazı değişkenlerin önemini ortaya koymuştur. Mutlu, kendine güvenen olan, başarılı bireylerin yetişmesinde ailede kurulan sağlıklı iletişimin önemi büyüktür.

Sosyoekonomik düzey toplumun kalkınması açısından büyük önem taşımaktadır. Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan toplumların kalkınma oranları da o doğrultuda yükselme gösterir. Kalkınmış bir toplum, içinde bulundurduğu ailelerinde daha nitelikli olmasını sağlar. Bu nedenle önce toplum refahının sağlanması gerekir. Ailelerin sosyoekonomik düzeylerinin yükseltilebilmesi için ailelere iş ortamları sağlanmalı, ailenin tüm bireylerinin eğitimi için fırsatlar yaratılmalı, dengeli bir toplum politikası oluşturulabilir.

Gençlere sağlıklı ailenin nasıl olması gerektiğiyle ilgili ipuçları verilerek, onların ileride kuracakları aile için temel oluşturmalarını sağlamak amacıyla eğitim kurumlarında “Aile İlişkileri” dersi zorunlu olarak eğitim programlarına alınabilir.

Anne babaların aile ve insan ilişkileri konularında kendilerini geliştirmelerine fırsatlar tanınabilir.

Aile eğitim programları okul öncesi, ilköğretim ve ergen çocuğa sahip aileler için yaygınlaştırılabilir.

Farklı kurumlar, üniversiteler tarafından uygulanmakta olan aile eğitim programlarının daha düzenli olarak sürekliliğinin sağlanması için Ulusal Aile Eğitim Programının geliştirilmesi ve ülke çapında yaygınlaştırılması sağlanabilir.

Oluşturulan aile danışmanlığı ve aile hizmetlerinden çeşitli kurs, seminer ve toplantılar düzenleyerek ayrıca broşür ve kitapçıklar hazırlayarak anne ve babaların ihtiyaç duydukları konuda bilgilenmeleri sağlanabilir.

Kitle iletişim araçlarıyla ailelere daha fazla ulaşılmaya çalışılabilir.

Araştırmanın evreni genişletilerek kırsal bölgelerde ve kentlerde yaşayan ailelerin aile ilişkilerini algılamaları hakkında karşılaştırmalar yapılabilir.

6. KAYNAKLAR

- Arcan, K., (2006). Özel Okullara Giden Lise Düzeyindeki Ergenlerin, Akademik Başarıları İle Algıladıkları Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Atalay, B., (1992). *Türk Aile Yapısı Araştırması*, Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Beavers, W.R. (1982). *Healthy, Midrange and Severely Dysfunctional Families*, In F. Walsh (Ed), Normal Family Processes, New York, Guilford Press, 45-66.
- Becvar, J.R. ve Becvar, S.D., (1982). *Systems Theory and Family Therapy*, Washington DC, University Press of America.
- Bulut, I., (1990). *Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı*, Özgüneliş Matbaası, Ankara.
- Büyükkaragöz, S. (1995). *Aile İçi Demokrasi ve Eğitim*, Aile Kurultayı, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara.
- Çamur Duyan, G. (2000). Aile İşlevleri ile Ailenin Demografik, Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri ve Yaşam Döngüsü Arasındaki İlişkiler, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çiftçi, O. (1991). “Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Rolü”, *Aile ve Toplum Dergisi*, Haziran 1(2): 19-22.
- Duyan, V. (1996). *Sağlıkta Psiko-Sosyal Boyut* (Tıbbi Sosyal Hizmet), 72TDFO Ltd.Şti, Ankara.
- Ekşi, A. (1990). *Çocuk, Genç Ana-Babalar*, Bilgi Yayınevi, Birinci Basım, İstanbul.
- Epstein, N.B., Bishop, D.S., Ryan, C.E., Miller, I., Keitner, G. (1993), *The McMaster Model View of Healthy Family Functioning, Normal Family Processes*, F Walsh (Ed), The Guilford Press, New York/London, 138-160.
- Erkan, S. (1993). “Ana-Babalarımı Demokratik İlgisiz ve Otoriter Olarak Algılayan Bireylerin Benlik Kavramları ile İdeal Benlik Kavramlarının Bağdaşım Dereceleri Arasındaki Fark”, *Eğitim Dergisi*, 3: 5-13.
- Genz Muluk, E. (2004). Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile Yapıları ve Anne Çocuk İlişkisinin İncelenmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı.
- Greenberger, E ve Q'Neil, R. (1992). “Maternal Employment and Perceptions of Young Children, Bronfenbrenner et al. Revisited”, *Child Development*, (October 1992), 63: 431-448.
- Güngör, A. (1995). *Aile İçi Etkileşim, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi*, Yayın No:7, Bizim Büro Basımevi, Ankara.
- Kapıkıran, A. N ve Fiyakalı, C. (2005). “Lise Öğrencilerinde Akran Baskısı ve Problem Çözme”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18: 16-25.

- Kılıçaslan, A. (2001). Aile Fonksiyonlarının ve Algılanan Farklılaşmış Anne-Baba Yaklaşımının Kardeş İlişkileri Üzerindeki Etkisi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Nazlı, S, (1997). Aile Fonksiyonlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Öner, N. (1996). *Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Papalia, D.E., Olds S.W. (1993), *A Child’s World, Infancy Through Adolescence*, 6 th Edition, McGraw-Hill,Inc, New York, USA.
- Şendoğdu, M.C. (2000). Anaokuluna Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Anne Babalarını Algılamaları İle Anne Babaların Kendi Tutumlarını Algılamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü.
- Yılmaz, A. (2001). “Eşler Arasındaki Uyum, Anne Baba Tutumu ve Benlik Algısı Arasındaki İlişkilerin Gelişimsel Olarak İncelenmesi”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 16(47): 1-20.